

Белкін Л.М., к.т.н., ст. науковий співробітник, адвокат,
Белкін М.Л., к.ю.н., адвокат,
Юринець Ю.Л., д.ю.н., доцент,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЛІЦЕНЗУВАННЯ В УКРАЇНІ ЗА ЗАКОНОМ ВІД 02.10.2019 РОКУ № 139-ІХ

Розвиток суспільства і економіки довів необхідність активної державної участі в управлінні економікою, що вимагало створення адекватних важелів управління. Ліцензування є одним з таких важелів. Воно застосовується для проведення державної політики щодо широкого спектра суспільних відносин у різних країнах світу [1-3 та ін.]. У ч. 2 ст. 12 Господарського кодексу України (ГКУ) одним з основних засобів регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання визначене ліцензування. У ч. 1 ст. 239 ГКУ передбачені такі засоби адміністративно-господарського впливу на суб'єктів господарювання, як зупинення дії ліцензії; анулювання ліцензії.

В Україні спеціальним законом у сфері ліцензування є Закон України від 02.03.2015 р. № 222-VIII «Про ліцензування видів господарської діяльності» (далі – ЗУ № 222-VIII). 02.10.2019 р. прийнятий ЗУ № 139-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку ліцензування господарської діяльності» (далі – ЗУ № 139-ІХ). Окремі питання запровадження цих змін до законодавства розглянуті у статті [4].

Варто зазначити, що ЗУ № 222-VIII передбачає два варіанти захисту ліцензіатів від незаконних адміністративно-господарських санкцій: судовий та позасудовий, що відповідає міжнародним правовим принципам. Зокрема, у Рекомендації № Rec (2001) 9 Комітету Міністрів Ради Європи² зазначається, що на практиці судова процедура не завжди виявляється найбільш доцільним шляхом вирішення того чи іншого адміністративно-правового спору. За ЗУ № 222-VIII таким позасудовим способом визнане подання скарг ліцензіатів до Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування при Державній регуляторній службі (ДРС) України. Позитивним моментом такого оскарження є (було) те, що у випадку такого оскарження рішення органу ліцензування про анулювання ліцензії зупинялося до завершення розгляду скарги ліцензіата, тобто ліцензія зберігала чинність. При цьому при задоволенні скарги ДРС лише зобов'язувала орган ліцензування скасувати рішення про анулювання ліцензії. Були непоодинокі випадки, коли орган ліцензування саботував

² https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2001_9_2001_09_05.pdf

такі рішення ДРС, не скасовував свої незаконні рішення та вважав їх чинними, а ліцензію – такою, що втратила чинність. Таке тлумачення було можливим тому, що Закон у попередній редакції прямо не встановлював наслідки задоволення скарги, а орган ліцензування ще й прикривався тим, що ДРС не мала повноважень встановлювати строки виконання її розпоряджень про скасування рішень про анулювання. Зараз усі вказані прогалини усунені на користь ліцензіата.

По-перше, у зв'язку із запровадженням у Закон «зупинення дії ліцензії», передбачена можливість оскарження такого зупинення. В принципі така можливість була і раніше, але таке оскарження не зупиняло дію рішення органу ліцензування про зупинення дії ліцензії внаслідок оскарження такого рішення. Тепер у Законі № 222-VIII чітко вказано, що якщо ліцензіат протягом строку набрання чинності рішенням органу ліцензування про анулювання ліцензії або зупинення дії ліцензії повністю або частково подає скаргу до Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування, дія цього рішення органу ліцензування зупиняється (ч. 19 ст. 16 (у новій редакції) Закону № 222-VIII).

По-друге, відповідно до ч. 8 ст. 5 (у новій редакції) Закону № 222-VIII, у разі прийняття Експертно-апеляційною радою з питань ліцензування рішення про задоволення скарги ліцензіата на рішення органу ліцензування про анулювання або зупинення дії ліцензії повністю або частково... така ліцензія залишається чинною, а суб'єкт господарювання залишається ліцензіатом (суб'єктом господарювання, який має ліцензію) відповідно до цього Закону. Орган ліцензування зобов'язаний виконати розпорядження спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування про розгляд скарги у строк, встановлений у цьому розпорядженні.

Однак незалежно від результатів розгляду питання органом ліцензування та виконання/невиконання розпорядження ДРС, суб'єкту господарювання Законом гарантується продовження чинності його ліцензії.

Відповідно до нововведеного абзацу 2 ч. 2 ст. 4 (у новій редакції) Закону № 222-VIII, розпорядження спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування може бути оскаржено до суду. Тобто, оскарження можливе і з боку органу ліцензування. Однак потрібно зазначити, що відповідно до ч. 4 ст. 150 Кодексу адміністративного судочинства України, подання позову, а також відкриття провадження в адміністративній справі не зупиняють дію оскаржуваного рішення суб'єкта владних повноважень, якщо суд не застосував відповідні заходи забезпечення позову. Отже, оскарження органом ліцензування розпорядження ДРС, прийнятого на користь суб'єкта господарювання, не відміняє дію цього розпорядження і не впливає на чинність ліцензії, якщо тільки суд не застосував відповідні заходи забезпечення позову.

Таким чином, зміни, запроваджені ЗУ № 139-IX, підсилюють захист

прав суб'єктів господарювання.

Література

1. Селиманова С.М. Международный опыт лицензирования: монография. Ташкент. Академия МВД Республики Узбекистан. 2016. 112 с.
2. Мельничук Г.В. Лицензирование как форма государственного регулирования предпринимательской деятельности в России и США: дис... канд. юрид. наук. Москва. 2007. 224 с.
3. Мацелик Т.О., Шапочкіна М.В. Правове регулювання сфери ліцензування: закордонний досвід. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2017. Вип. 1 (5). С. 178-185.
4. Белкін Л.М. Закон від 02.10.2019 року № 139-IX щодо змін у системі ліцензування: деякі наслідки для учасників фондового ринку. Stockworld 23.12.2019/ URL: <https://www.stockworld.com.ua/ru/column/zakon-shchodo-zmin-u-sistemi-litsienzuvannia-naslidki-dlia-fondovogho-rinku>

УДК 342.413 + 342.415(043.2)

Белкін М.Л., к.ю.н., адвокат,
м. Київ, Україна

ЄДНІСТЬ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ ЯК КОНСТИТУЦІЙНИЙ ПРИНЦИП: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Відповідно до ст. 13 Закону України «Про судоустрій та статус суддів», висновки щодо застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду України, є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права. При цьому, згідно із ч. 4 ст. 17 цього Закону, єдність системи судів загальної юрисдикції забезпечується єдністю судової практики. Отже, єдність судової практики визнається одним із основних процесуальних судових принципів.

Водночас, автор виходить з того, що цей процесуальний принцип не обмежується виключно процесуальним значенням. По суті, єдність правозастосування є конституційним принципом, а вимога забезпечення єдності судової практики є способом забезпечення конституційного принципу єдності правозастосування.

З теоретичної точки зору такий підхід відповідає визнанню концепції природного права, яке покладене в основу Конституції України та більшості конституцій демократичних країн. Зокрема, Л.О. Корчевна зазначає, що «закріплення на конституційному рівні природного права і суспільного договору основою сучасного правоустрою України засвідчило, що ми визнали європейську правову традицію у вченні про державу і право. Відтепер теорія природного права вписана в чинне право